

h) A Központi Bizottság Varga Jánost a CSEMADOK KB titkárává és elnökségi tagjává választotta meg.

i) Az elnökség új tagjává megválasztotta Fábry Istvánt, a KB tagját, a[z] SZNT alelnökét.

4. A CSEMADOK Központi Bizottsága feladatul adta az elnökségnek, hogy a következő országos közgyűlésig készítse el a CSEMADOK húszéves múltjának sokrétű elemzését.

5. A CSEMADOK KB „A népművelési munka értékelése” c. napirendi pont megvitatását a következő ülésre napolta el.

FKI, Varga Sándor iratai, 5. d., géppel írt tisztázat

119

Pozsony, 1970. július 9. Balázs Béla írása az *Új Szóban*, amely a Csemadok 1968–1969-es tevékenységéről készült értékelést egyoldalúnak és általánosítónak nevezve a negatívumok felelőseinek konkrét megnevezését követeli.

MINDENKI ÉS SENKI? A CSEMADOK kettős „értékelése”

Hónapok óta azt tervezem, hogy megírom, mi történt a CSEMADOK-ban és a CSEMADOK-kal az 1968 januárját követő időszakban. Úgy vélem, nekünk is számot kellene adni arról, hogyan hatott január és a januárt követő időszak a csehszlovákiai magyar nemzetiség életére és szellemi megnyilatkozásaira. Erre igen nagy szükség lenne mind a történelmi igazságért, mind pedig azért, hogy reálisan tájékozódhassanak azok is, akik a CSEMADOK életét és tevékenységét csak kívülről figyelték, és az eseményeket csak ferde, esetleg egyoldalú magyarázat alapján ismerik.

Tervem mindmáig azért nem valósult meg, mert nem tudom, hogy a problémákat elemző cikkek a kibontakozást, a szövetség munkájának a fellendítését segítenék-e elő, vagy csak tovább bonyolítanak az amúgy is bonyolult kérdéseket!? Ám ettől függetlenül – ha nem is „mindent feltáró” szándékkal – a CSEMADOK-ról beszélnünk kell, és el kell oszlatni azokat a téveszméket, amelyek a szövetség tevékenységével kapcsolatban az utóbbi hónapokban életre keltek.

A CSEMADOK munkája mostanában általában kétfajta megvilágítást kap. Egyesek a szövetséget kizárólag feketének, mások meg kizárólag fehérnek ábrázolják. Az egyik fél a CSEMADOK-ot mindenestől rossznak, szükségtelennek, szélsőséges és nacionalista szervezetnek igyekszik beállítani. Akadnak, akik odáig mennek, hogy minden rosszat, ami ebben az országban január után történt, a CSEMADOK nyakába szeretnének varrni, és a CSEMADOK-ból eredtetik azt a nacionalista hullámot is, amely 1968-ban Szlovákia-szerte dühöngött.

A másik fél azt próbálja elhithetni magával, és másokkal is, hogy a CSEMADOK „ártatlan bárány”, hogy a szövetségben minden jó, hogy ott nem történtek hibák, sőt a tagok az 1968-as kilengéseket is csak „a párt és az állami szervek téves információi alapján” követték el.

Azt hiszem, mind az egyik, mind a másik beállítás helytelen, antimarxista, ellentmond a valóságnak. A tényleges igazság az, hogy a CSEMADOK nem tekinthető szükségtelennek, nem szélsőséges, nem nacionalista szervezet. Az 1968-ban fellángolt nacionalizmust sem a szövetség váltotta ki, hiszen a nacionalizmus már 1968 előtt is létezett. Erőszakolt és igazságtalan eljárás a szövetséget más – a nálánál jóval több hibát vétett – szervekkel összemosni, és mindenestől elítélni. Aki mégis ezt teszi, az vagy rossz szándékú, vagy nem ismeri a szövetség életét és sokrétű, a szocialista társadalom érdekében a Nemzeti Front tagjaként kifejtett eredményes munkáját. Nem állítható viszont az sem, hogy a CSEMADOK nem követett el hibát, hogy a CSEMADOK-ban mindig és mindenki jó volt és ma is jó. A CSEMADOK sem élt légtüres térben. Az ideológiai fertőzöttség a szövetségre is hatott. Néhány egészségtelen jelenség itt is megnyilvánult mind 1968 augusztusa előtt, mind 1968 augusztusa után. A túlkapások, az egyéni kilengések ismertek. Tisztázásukra előbb-utóbb sor kerül. A kérdés csak az, hogy mikor, ki által és milyen szándékkal.

A CSEMADOK-ra, mint a párt segédcsoportjára, és mint olyan szervezetre, amelyre a csehszlovákiai magyar dolgozók körében még nagy feladatok várnak, szükség van. Éppen ezért nem engedhető meg, hogy a szövetséget felelőtlen egyének belülről vagy kívülről megbénítsák, esetleg szétverjék. Ahhoz azonban, hogy megőrizzük a szövetség pozitívumait és tovább fejleszthessük a helyesnek bizonyult munkaformáit, az szükséges, hogy a CSEMADOK tagsága és a CSEMADOK vezetőségének az a része, amely mentes a múlt tévedéseitől, maga keresse a kibontakozás útját, maga mutasson rá a hibákra, a visszasságokra.

A Központi Bizottság legutóbbi ülése már jelezte, hogy a CSEMADOK vezetőségében is kibontakozóban van egy szilárd mag, amely ismeri a történeteket, szembe mer nézni a tényekkel, és tudja, hogy mi a teendő. Többen az útvesztést még nem ismerték fel. Nem tudják azt sem, hogy a szövetség és a csehszlovákiai magyar dolgozók érdekét nem azok védik és képviselik, akik eltávolodtak a párttól, a politikai romanticizmus talaján álltak, mártíroknak képzelik magukat, és lépten-nyomon a mellüket verik, hogy milyen jó magyarok. A szövetség és a csehszlovákiai magyar dolgozók érdekét azok védik és képviselik, akik internacionalisták maradtak 1968-ban is, akik nem játszották el szerepüket, nem magukra hagyatva, nem „önállóan”, hanem a párt oldalán, a párt támogatásával akarnak dolgozni, és az ország vezető pártjától várják a segítséget, e vezető erővel együtt igyekeznek megoldani a nemzetiségi kérdést, és a megértésen, a népek közeledésén, a csehszlovákiai magyar dolgozók gazdasági és kulturális életének az állandó javításán fáradoznak.

Gyakran még mindig a hamis egység jegyében élünk. A helytelenségek láttán inkább behunyjuk a szemünket, vagy elfordítjuk a fejünket, ahelyett, hogy kertelés nélkül, elvszerűen és határozottan rámutatnánk arra, hogy mi szorul orvoslásra.

A CSEMADOK a csehszlovákiai magyar dolgozók kulturális egyesületeként jött létre és éveken keresztül lelkesen szolgálta a csehszlovákiai magyar munkások, parasztok és a haladó értelmiség ügyét. Közel két évtizeden keresztül a kulturális és a politikai felvilágosító munka eszközeivel a proletár nemzetköziség és a szocialista hazafiságra

nevelés szolgálatában állt. Azon munkálkodott, hogy népszerűsítse a párt irányvonalát, a korszerű módszereket, képviselje a szocialista építést, és növelje a csehszlovákiai magyar dolgozók általános és szakmai műveltségét. A lenini nemzetiségi politikát a gyakorlatban érvényesítette. Eredménye igen számottevő.

A dél-szlovákiai falvak szövetkezetesítése, a magyar dolgozók szocialista szellemű átnevelése, a népművészet értékeinek feltárása és továbbfejlesztése, a szocialista kultúra népszerűsítése, valamint a tömeges társadalmi tevékenység kibontakoztatása területén szinte korszakos jelentőségű munkát végzett. Tagságának túlnyomó többsége Csehszlovákia legválságosabb napjaiban is hitet tett a munkásosztály hatalma, a párt vezető szerepe, és a szocialista országok egysége mellett.

Sajátos helyzete, szociális összetétele és sok más tényező következtében a szövetségben a jobboldali opportunisták hangereje és érvényesülési lehetősége minimálisra csökkent. Nem tagadható azonban, hogy szándéka és törekvése ennek az irányzatnak is ugyanaz volt, mint a cseh és a szlovák körökben megnyilvánult jobboldali opportunizmusnak. Az „önálló” utat kereste, a „demokratikus szocializmus” néven ismert revizionista – hamis voltát régen bebizonyított – „modell”-t tartotta példaképnek, kétségbe vonta az elmúlt évek szocialista építésének az eredményét, a munkásosztály vezető szerepének a szükségességét, megpróbálta lejáratni és a szövetség vezetőségéből eltávolítani az alapító tagokat, a kipróbált harcosokat. Néhány felelőtlen egyén bomlasztotta a kommunisták egységét, a szövetségnek más szerepet szánt, mint amire az eredetileg hivatott, és rágalmozta a vezetőségnek azt a szárnyát, amely ragaszkodott a proletár internacionalizmus elveihez és élvezte a párt vezetőségének a bizalmát.

A jobboldali törekvések, valamint a polgári és kispolgári mentalitás érvényesülésének tulajdonítható, hogy a legutóbbi közgyűlés küldöttei a „dolgozók” szót már a szövetség nevéből is törölték. Az egészségtelen befolyás, az elvi ingatagság, a CSEMADOK húszéves munkája pozitívumainak a lebecsülése, sajnos, más jelenségeknél is kimutatható. Éppen ezért a szövetség jövőjének és tekintélyének a helyreállítása szempontjából talán az lenne a helyes és az egyedül méltányos, ha a rossznak bizonyult munkaformáktól és azoktól, akik kompromittálták a szövetség és a csehszlovákiai magyar dolgozók ügyét, nem utasításra, hanem a magunk felismerésére, belső igényből válnánk meg. Az említett Központi Bizottság ülése már az ilyen irányú kibontakozásra is mutatott példát. A CSEMADOK munkájának a differenciált értékelése azonban még mindig késik.

Legutóbb a CSEMADOK Központi Bizottságának az elnöksége és a Központi Bizottság által választott hatos bizottság készített elemzést arról, hogy a szövetség milyen tevékenységet fejtett ki 1968-ban és 1969-ben. A két – sok tekintetben azonos, és egymásra épülő anyag – az elmúlt két év eseményét néhány vonatkozásban igényesen, és a tényeknek megfelelően mutatja be. Az elemzések mégsem kielégítőek. Elsősorban azért, mert egyoldalúak és általánosítók. Többnyire csak magyarázkodnak és – bár más értelemben –, de rajtuk is végigvonul az a fentebb már említett szemlélet, hogy „fekete” – „fehér”, azaz „mindenki” – „senki”.

Híányérzetet hagy többek között az is, hogy a szövetség belső életében megmutatkozott helytelenségeket csak érinti, de hogy mikor és hol történt a hiba, ki a visszasságok hordozója vagy életre keltője, mely magatartás, vagy akció ártott népeink érdekének, mi tekinthető valóban negatívumnak, arra az értékelés konkrétan sehol, vagy csak elvétve válaszol. A CSEMADOK pedig csak úgy találhat magára, és csak úgy foglalhatja el a múlt hibáit lépésről lépésre leküzdeni igyekvő társadalmunkban az őt megillető he-

lyet, ha bátran szembenéz saját hibájával és eltávolítja a szövetség életére bénítólag ható akadályokat.

Többen az ifjúsági klubokat tartják szélsőségesnek és nacionalistának. Bizonyos, hogy néhány klubvezető rossz nevelést, kapott, a szocializmus számára idegen környezetből jött, helytelen nézeteket próbált a munkások és a parasztok körében is érvényesíteni. A csehszlovákiai magyar fiatalság egészében azonban szintén nem marasztalható el. Többsége az eseményeket helyesen látta, a jelenlegi időszakban is pozitív magatartást tanúsít. Azok, akik túllicitáltak és osztályidegen álláspontot képviseltek, valakitől támogatást és bátorítást kaptak. Helytelenül cselekednénk, ha most az ösztönzőket, az egykori rossz tanácsadókat mentegetnénk, és egyedül azokon vernénk el a port, akik tulajdonképpen csak a faltörő kos szerepét játszották.

BALÁZS BÉLA

Új Szó, 1970. július 9. 4–5. p.

120

Pozsony, 1970. augusztus 18. Varga Jánosnak a Csemadok 1968–1969-es tevékenységét bíráló írása az *Új Szó*-ban, amely a szövetségben belüli deformációkért Dobos László elnököt, az ún. kassai levél megszövegezőit és az ifjúsági klubmozgalom képviselőit teszi felelőssé.

ÖNTSÜNK TISZTA VIZET A POHÁRBA Szélsőségek a CSEMADOK-ban

Az utóbbi hónapokban több írás jelent meg a CSEMADOK-ról az 1968-ban és 1969-ben végzett tevékenységével kapcsolatban. A cikkek írói megpróbálták elemezni a történeteket és rámutattak a CSEMADOK néhány problémájára. Ezek az írások a kérdéseket azonban többnyire csak általánosságban érintették, és nem mutattak rá konkrétan, hogy tulajdonképpen miről és kiről is van szó, kik a felelősek, kiket illet a bírálat mindazokért a deformációkért, amelyek 1968-ban és 1969-ben a CSEMADOK-ban is megjelentek, amelyeknek tanúi voltunk.

Úgy gondolom, itt az ideje, hogy a problémákról már konkrétan írjunk és beszéljünk, és megismertessük a CSEMADOK tagságát és a közvéleményt a szövetség életének azokkal a jelenségeivel, amelyekről eddig csak néhányan tudtak.

Először is szükséges elmondani, hogy a CSEMADOK-on belül és részben a CSEMADOK-on kívül már a IX. országos közgyűlés idején – általában 1965–1966 táján – majd később, egyre erősebben kialakult a hivatalos vezetéssel szemben egy elég erős oppozíció. E magatartást elsősorban néhány író újságíró és a hozzájuk csatlakozott fiatal magyar értelmiség egyes tagjai képviselték. A CSEMADOK-on kívül, „a kulisszák mögött”, főleg a bratislavai József Attila Ifjúsági Klubban és az Írószövetség magyar szekciójában egyre gyakrabban kritizálták a CSEMADOK vezetőségét, elsősorban *Lórincz Gyula* elvtársat, a szövetség akkori elnökét.